

НОВІТНІ ЧАСИ

УДК [94+930.253] (477+438) «1918-1921»
<https://doi.org/10.33782/2708-4116.2022.1.137>

Євген Сінкевич*

ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ТА ПОЛЬСЬКОГО НАРОДІВ У 1918–1921 РР. ЗА ДОКУМЕНТАМИ ПОЛЬСЬКИХ АРХІВІВ ЩОДО ІНТЕРНОВАНИХ ПЕТЛЮРІВЦІВ

Анотація: *Невпинне наближення Першої світової війни до розв'язки внесло кардинальні зміни у перспективи вирішення польського й українського питання. Обидва народи отримали шанс скористатися з достатньо сприятливої ситуації, коли поневолювачі знаходилися у ворожих таборах та у взаємній боротьбі знекровлювали одне одного. Проблеми Української революції та боротьби за незалежність українсько-польських взаємин завжди викликали та викликатимуть жвавий інтерес суспільства. У цьому ряду стоїть і зацікавлення долею вояків армії УНР, які були інтерновані на польських теренах у таборах у Ланьцуті, Вадовицях, Калиші, Пікулицях, Александрові Куявському, Ченстохові та Пйотркові Трибунальському.*

Ключові слова: *архівні джерела, армія УНР, Пйотрков Трибунальський, петлюрівці*

Події у Росії спричинили хаос, що робив непередбачуваним кожен день. Разом із тим, сам факт падіння самодержавства у Росії посприяв постановці на порядок денний питання щодо статусу Польщі та давав шанс для українців поборотися за самостійність. 27 березня 1917 р. в умовах, коли терени Польського Королівства не були підконтрольні Росії, петроградська Рада робітничих і солдатських депутатів ухвалила рішення про право польського народу на самовизначення та створення незалежної держави. Вже через день, Тимчасовий уряд оголосив відозву до поляків, де декларував поновлення польської держави на всіх поневолених теренах із переважаючим польським населенням, а також скликання у Варшаві, після визволення польських земель, установчих зборів.

Після падіння Тимчасового уряду на весні 1918 р. на теренах заселених поляками виникли три незалежні осередки, метою яких була відбудова державності: у Кракові – Польська ліквідаційна комісія, на теренах Великопольщі – Центральний громадянський комітет, й у Варшаві – контрольована німцями Регентська рада. Роль репрезентанта польських інтересів на Заході взяв на себе Польський Національний Комітет, що мав штаб-квартиру в Парижі та фактично виконував функції Міністерства закордонних справ ще неіснуючої держави. Його керівником був відомий публіцист і політик Роман Дмовський.

* Сінкевич Євген Григорович – доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії і міжнародних відносин Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5729-1644>; e-mail: e.sinkevych@gmail.com

У Києві 4 березня 1917 р. з ініціативи Товариства Українських Поступовців за участю українських політичних партій, українських військовиків, робітників, духовенства, кооператорів, студентства, громадських і культурних організацій (Українське Наукове Товариство, Українське Педагогічне Товариство, Товариство українських техніків і агрономів тощо) заснована Українська Центральна Рада. Головою УЦР заочно обрано М. Грушевського, якого тимчасово заступав В. Науменко, а товаришами голови обрано: Д. Антоновича і Д. Дорошенка. 22 березня 1917 р. УЦР видала першу відозву «До українського народу», а коли 27 березня 1917 р. керівництво перебрав М. Грушевський, вона стала дійсним дійовим центром українського національного руху. Після скликання Всеукраїнського Національного Конгресу, УЦР перетворилася на своєрідний парламент, складений із 150 представників, обраних від українських політичних партій, професійних і культурних організацій та делегатів від губерній. На конгресі обрано нову президію УЦР: голова М. Грушевський, заступники голови С. Єфремов і В. Винниченко.

Восени 1918 р. швидко розгорталися події у Галичині й інших теренах підконтрольних Австро-Угорщині. У підписаному цісарем 16 жовтня 1918 р. Маніфесті з метою запобігти розвалу імперії визначалося перетворення монархії на федеративну державу. Ці події спонукали польську патріотично налаштовану інтелігенцію до рішучіших дій. 28 жовтня 1918 р. у Кракові на спільне засідання зібралися депутати крайового сейму та Ради держави, на якому підняли питання про створення *Польської ліквідаційної комісії*, як тимчасової влади, метою якої було прискорити об'єднання всіх поневолених польських земель. Зібрання визнало, що тільки польський уряд у Варшаві потрібно наділити повноваженнями представляти Польщу на мирних переговорах і зажадало скликання впродовж десяти тижнів сейму, як найвищого представницького органу, обраного народом на демократичних засадах. До складу Польської ліквідаційної комісії увійшли 23 депутати, що репрезентували всі провідні політичні угруповання Галичини. 30 жовтня 1918 р. шеф краківської поліції Рудольф Крупінський визнав повноваження Польської ліквідаційної комісії, а наступного дня без опору під її управління перейшли казарми, арсенали та військові склади. На переконання лідерів Польської ліквідаційної комісії Краків мав стати лише тимчасовим місцем перебування їх штаб-квартири – було визначено мету – перебратися до Львова. Однак, цим планам перешкодили виступи з 31 жовтня на 1 листопада 1918 р. українців, що досить швидко взяли під свій контроль Львів і Східну Галичину й 13 листопада 1918 р. проголосили створення Західноукраїнської Народної Республіки.

Невдовзі терени колишньої Російської та Австро-Угорської імперії стали ареною багатовекторних військових дій різних національних і політичних угруповань, що отримали у радянській історіографії визначення «громадянської війни», війни з «білополяками» тощо. Історики в Україні та Польщі не випустили з-під уваги долю інтернованих на теренах Другої Речі Посполитої залишків Петлюрівського війська. Так, світлої пам'яті політолог з Торуня Омелян Вішка¹ не тільки займався впорядкуванням поховань Петлюрівців у Торуні та Олександрові Куявському, але й дослідив українську політичну еміграцію в Польщі у 1920–1930-х роках. Він відзначав: «Велика хвиля біженців з

¹ Морозова О.С. Польський історик Омелян Вішка: діяльність щодо дослідження Історії України // Історичний архів. Наукові студії. 2015. Вип. 14. С. 167–172.

Наддніпрянської України прибула до Польщі в листопаді 1920 р. Причиною цього стала мілітарна поразка армії Української Народної Республіки, яка не витримала наступу переважаючих військ совєтської Росії. У середині листопада з Кам'янця-Подільського виїхали члени уряду УНР і Голова Директорії Симон Петлюра, крім того на еміграцію виїхала багатотисячна група цивільної людності. Тиждень пізніше власну територію залишила українська армія, що 21 листопада перейшла Збруч і була розташована польською владою у таборах інтернованих. Наприкінці 1920 р. в Польщі опинилося близько 35 тисяч українських вихідців². Акцент на військовій еміграції у Польщі здійснив ще один польський історик українського походження Олександр Колянчук з Перемишля³. Дослідив українську політичну еміграцію в Пйотркові-Трибунальському М.Л. Маєвський⁴.

Не залишилися осторонь проблематики українські вчені. «Достовірне і всебічне відтворення воєнного аспекту українського державотворення доби Української революції 1917-1921 рр. неможливе без належного висвітлення одного з найтяжчих періодів існування її Збройних Сил часу інтернування в таборах країн Центральної Європи протягом 1921-1924 рр. Незважаючи на втрату території, Державний Центр УНР на чолі з головою Директорії С. Петлюрою зробив багато для того, щоб ідея українського державотворення не згасла для українців, що опинились під більшовицьким ярмом»⁵.

Становленню військово-історичної роботи в українському війську в 1920-1939 рр. присвятив своє дослідження З.Р. Кисіль⁶. Нелегка доля інтернованих відображена на сторінках монографії І. Срібняка⁷. Нарис громадсько-політичної діяльності української еміграції у Польщі, Чехословаччині та Румунії запропонувала І.М. Кудрицька⁸, а С. Литвин зосередив увагу на особистості С. Петлюри. Спираючись на значну джерельну базу, С. Литвин не лише хронологічно вибудовує хід подій у середовищі української військової еміграції у 1921-1924 рр., а й на їх тлі характеризує діяльність С. Петлюри як Голови Директорії та Головного отамана військ УНР. Автор вперше комплексно проаналізував всю епістолярну спадщину С. Петлюри з проблем військового будівництва в УНР, показав його не лише як активного державного діяча в еміграції, а й людину, яка упродовж всього еміграційного періоду постійно переймалась проблемами інтернованої Української армії,

² Вишка О. Українська політична еміграція у Польщі (1920-1939) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. 2008. Вип. 11. С. 47-57; Wiszka E. Emigracja ukraińska w Polsce 1920-1939. Toruń, 2004. 750 s.

³ Колянчук О. Українська військова еміграція у Польщі (1920-1939). Львів, 2000. 278 с.; Колянчук О. Табори інтернованої Армії УНР у Ченстохові та Пйотркові Трибунальському // Четвертий міжнародний конгрес українців. Одеса, 26-29 серп. 1999 р.: доп. та повідомл. Одеса-Київ-Львів, 1999. Ч. 2: XX століття. С. 297-298.

⁴ Majewski M. E. Ukraińska emigracja polityczna w powiecie Piotrkowskim w latach 1920-1939 // Історичний архів. Наукові студії. 2015. Вип. 15. С. 77-93.

⁵ Стопчак М. Інтернована армія у таборах країн Центральної Європи в сучасній вітчизняній історіографії // Гуржійські історичні читання: Збірник наукових праць. 2012. Вип. 5. С. 31-33.

⁶ Кисіль З.Р. Становлення воєнно-історичної роботи в українському війську (1920-1939 рр.) // Десять років незалежності України: минуле та сучасне державотворення: наук. зб. / В. Смолій (голова ред. кол.). Київ, 2003.

⁷ Срібняк І. Українці на чужині. Полонені та інтерновані вояки-українці в країнах Центральної та Південно-Східної Європи: становище, організація, культурно-просвітницька діяльність (1919-1924). Київ, 2000. 280 с.

⁸ Кудрицька І.М., Срібняк І.В. Громадсько-політична діяльність української еміграції в Польщі, Чехословаччині та Румунії у міжвоєнному часі (до історіографії проблеми) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. 2001. Вип. 5. С. 192-195.

вбачаючи у ній єдину силу, здатну повернути поневоленій Україні втрачену незалежність⁹. У статті Ю. Голубничої розглянуто проблему репатріації інтернованих вояків Армії УНР з таборів Польщі в 1921–1922 рр. Наведено статистичні дані, розкрито умови повернення репатріантів на батьківщину. Проаналізовано вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на перебіг репатріації. Автор наголошує, що обставини перебування інтернованої у таборах Польщі Армії УНР у 1921–1924 рр. активно вивчалися кількома дослідниками у другій половині 1990-х років, у т.ч. І.В. Срібняком, М.І. Павленком. Проте ці науковці не приділили достатньо уваги висвітленню процесу репатріації, значною мірою лише окресливши цю дослідницьку проблему¹⁰. Не випала дана проблематика із поля зору українських дослідників й у дисертаційних працях¹¹.

У багатьох повітових і воєводських, а також центральних архівах Республіки Польща розпорошені документи, які стосуються інтернованих воїнів-петлюрівців. Нашу увагу привернули документи, які зберігаються в архівах Пйотркова-Трибунальського і Лодзі, а також грошові знаки та кліше часів УНР, вивезені до Другої Речі Посполитої, які зберігаються у Національному музеї в Кракові.

Зокрема, з документів, що зберігаються в архіві Пйотркова Трибунальського у фонді 1 дізнаємося, що інтерновані появилися в місті ще у першій половині березня 1921 р. Для їх розміщення було створено табір за № 11. Інтерновані розміщувалися у двох великих кімнатах по вулиці Краківській, 13, які вони утримували власним коштом. Вже 19 квітня 1921 р. вони звернулися з клопотанням про облаштування в місті ще однієї православної церкви, так як в існуючу колишню гарнізонну церкву російського війська їх не допускав священник. Збереглася особова справа (з фото) капітана Золотова Павла Кириловича 1892 р.н. з табору в Стжалкові. Декому з інтернованих вдалося влаштуватися на роботу, що сприяло їх адаптації та надавало можливість на пересування за межі населеного пункту. Зокрема, є така посвідка датована 20 серпня 1921 р. стосовно Павла Руді. Зберігається в архіві й особова справа Боронила Теодора, що народився 6 лютого 1896 р. на Полтавщині (напередодні війни мешкав у Києві) й Андрейчика Марка, що народився 31 жовтня 1901 р. (мати Антоніна, тато Мар'ян) на Волині та Чоловського Костянтина, що народився 26 грудня 1897 р. в Києві. Всього в архіві Петркова-Трибунальського збереглися справи восьми інтернованих петлюрівців. По-різному склалася їх доля. Однак, доля воїнів УНР, які відповідно до умов Ризького договору 1921 р. повернулися на батьківщину, була незавидною.

Листування, щоденники, документи, що відклалися в архівах свідчать, що перебування на чужині було нелегким випробуванням для колишніх воїнів, а також

⁹ Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і петлюріана. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2001. 640 с.

¹⁰ Голубничка Ю. Репатріація інтернованих вояків армії УНР з Польщі (1921–1922 рр.): причини та наслідки // Київські історичні студії. Науковий журнал. 2016. № 2. С. 147–152.

¹¹ Файзулін Я.М. Другий Зимовий похід в контексті української національно-визвольної боротьби 1917–1921 років: автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 09.00.12 «Українознавство». Київ, 2008. 16 с.; Футала В.П. Суспільно-політичне життя українців у міжвоєнній Польщі: історіографія: автореф... дис. докт. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни». Київ, 2011. 36 с.; Вагіна О.М. Освітня діяльність української еміграції в країнах Європи (1918–1939 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Запоріжжя, 1999. 18 с.

цивільних осіб, які в силу різних причин подалися на еміграцію. Зачасти дослідники, порівнюючи умови українців у Чехословаччині та Польщі, відмічають, що вчорашні союзники Ю. Пілсудського значно потерпали морально та матеріально. Маємо підстави стверджувати, що у розміщених на значних просторах відродженої Другої Речі Посполитої численних таборах інтерновани опинилися у різних умовах. За словами О. Вішки умови в таборі Александра Куявського були нестерпними, тоді як ті, що перебували у Пйотркові Трибунальському мали можливість для задоволення елементарних духовних потреб, знаходили і тимчасове місце праці. Необхідно враховувати, що на Польщу достатньо сильний тиск здійснювала Радянська Росія, а згодом і Радянський Союз, тому перебування у 1920-1930-х роках колишніх петлюрівців створювало для влади певні проблеми міжнародного характеру. Окрім того, на долі інтернованих до певної міри позначилася внутрішньополітична боротьба між ендеками та пілсудчиками, а також початок антиурядової діяльності з боку ОУН.

Маємо відзначити, що документи, які вціліли в архівах перебувають у не найкращому стані, тому їх вивчення вимагає копіткої дослідницької праці. Їх розпорошеність по архівах Республіки Польща створює додаткові труднощі. З іншого боку, на сучасному етапі здійснюється програма оцифрування та розміщення у мережі Інтернет фондів архівосховищ сусідньої країни. Тому є надія, що й усі цифрові копії документів стосовно воїнів УНР, що розпорошені у різних архівах, стануть доступними для дослідників у онлайн режимі.

Додаток 1.

Список інтернованих «петлюрівців» про яких є інформація в архівах Пйотркова Трибунальського та Лодзі

Andrusenko (Andruszenko) Zachar (Zachariasz), ur. 2 lutego 1882 (lub 1892, 1898, 1899) r. w Charkowie, syn Stefana
Andrusiaczenko Katarzyna, *brak danych*
Andrzejczuk Mark, ur. 31 października 1901 r. w Tereszkach, syn Atanazego i Marii
Azajew Aleksaner, ur. 28 sierpnia 1903 r.
Betrycki Jakub, ur. 1896 r. w Mohylewie
Bogatiuk Miron, ur. 15 sierpnia 1894 r. w Mariupolu, syn Grzegorza i Jewdokii
Bojarski Grzegorz, ur. 1 maja 1897 r. w Lipowcu, syn Romana i Wassy
Bondar Teodor, ur. 2 września 1902 r. w Mohylewie Podolskim, syn Jana i Dominy
Boronyło Teodor, ur. 6 lutego 1896 r. w Kremenczuku, syn Foki (?) i Antoniny.
Bosy Onufry, ur. 20 czerwca 1899 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Teodora i Barbary
Bujdenko Waclaw, ur. 28 grudnia 1895 r. w Gańsku
Butowski Teodor, ur. 7 października 1900 r. w Humaniu, syn Jana i Aleksandry
Bystrycki Jakub, ur. 26 grudnia 1896 r., syn Jana
Chrapczew Aleksandr, ur. 9 grudnia 1889 r. w Czernihowiu, syn Antoniego i Justyny
Chrapunow Dimitry, ur. 10 sierpnia 1902 r. w Nowo-Archangielsku, syn Osipa i Matrony
Czernenko Petro, *brak danych*
Czernicki vel Czerniecki Dionizy, ur. 12 (lub 13) kwietnia 1895 r.

- Czernienko Piotr, ur. 21 grudnia 1889 r. w Kijowie, syn Aleksandra i Aleksandry
Czerwicki Denys, *brak danych*
Czołowski Konstantyn, ur. 26 grudnia 1897 r. w Kijowie, syn Teodora i Tatiany
Czumak Grzegorz, ur. 15 maja 1898 r. w Chersoniu, syn Dymitra i Tatiany
Czurkin Władimir, *brak danych*
Czyrskij Aleksander, *brak danych*
Danylenko Dionizy, ur. 4 stycznia 1902 r. w Chersoniu, syn Sawy i Anny
Didyk Artem, ur. 13 kwietnia 1897 r. w Olgopolu, syn Tarasa i Anny
Djaczenco Grzegorz, ur. 21 listopada 1899 r. w Bachmutsku (?), syn Pawła i Agafii
Dobrzański Piotr, ur. 2 października 1899 r. w Kamieńcu Podolskim
Dorynienko Michał, ur. 22 lipca 1898 r.
Dronik Leonid, ur. 16 lipca 1899 r. w Priłucku, syn Jana i Heleny
Fedotow Pantelejmon, *brak danych*
Fiszczuk-Choczewski Bazyl, ur. 1 stycznia 1898 r. w Chotiniu, syn Stefana i Nadzieży
Gajduk Jan, ur. 21 lipca 1896 r. w Radomyślu, syn Pawła i Barbary
Główkowski Andrzej, ur. 12 czerwca 1894 r.
Grubicz vel Kubicz Mikołaj, ur. 6 grudnia 1888 r. w Połtawie, syn Karpa i Anny
Grygorecki Wasyl, *brak danych*
Grygorenko Jan, ur. 25 czerwca 1897 r. w Kijowie
Grzeljanaicz Włodzimierz, ur. 1868 r. w Czernihowie
Gutnyk Koźma, ur. 18 kwietnia 1897 r. w Kaniowie, syn Semena i Teodozji
Henreczko Michał, ur. 24 lutego 1894 r.
Hidruszczenko Zachar, *brak danych*
Hoch Józef, ur. 28 stycznia 1900 r. w Jampolu, syn Michała i Marii
Hudyna Teodor, ur. 14 marca 1879 r. w Połtawie
Indacz Mikołaj, ur. 1 listopada 1902 r. w Czernigorsku, syn Jakowa i Anny
Iwaniuk Daniel, ur. 14 września 1900 r. w Kołomnie, syn Stefana i Jewdokii
Iwaniuk Teodor, ur. 27 listopada 1896 r. w Połtawie
Iwanow Dimitrij, ur. 25 stycznia 1897 r. w Kijowie, syn Włodzimierza i Katarzyny
Janiszewski Mikołaj, ur. 6 maja 1889 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Jana i Marianny
Jarocki Michał, ur. 4 listopada 1888 r. w Humaniu, syn Józefa i Salomei
Jarocki Romuald, ur. 15 maja 1895 r. w Berdyczowie, syn Piotra i Julianny
Juszko Andrzej, ur. 6 sierpnia 1898 r. w Tawryczesku, syn Jana i Stefanii
Kartaszewska Helena, ur. 14 maja 1899 r. w Charkowie, córka Konstantina i Poliny
Kartaszewski Anatoli, ur. 20 listopada 1897 r. w Połtawie, syn Michała i Aleksandry
Katranowski Andrzej, ur. 17 października 1874 r. w Wilnie, syn Teodora i Bronisławy
Kibalczyz Wiktor, ur. 24 czerwca 1893 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Grzegorza i Aleksandry
Klan Ryszard, ur. 20 września 1888 r. w Torowcu, syn Fryderyka i Doroty
Klimko Leonard, ur. 16 kwietnia 1892 r. w Kamieńcu Podolskim (lub Połtawie), syn Jakuba i Jadwigi
Kolesiw Julian vel Ilja, ur. 19 czerwca 1898 r. w Małym-Chmiliczu
Konstantynogradski Sergij, ur. 15 stycznia 1889 r. w Iwangrodzie
Kotlar Jan, ur. 27 października 1895 r. w Połtawie, syn Jana i Anastazji

Kowal Aleksy, ur. 17 marca 1894 r. w Winnicy, syn Filipa i Tekli
Kowal Filip, ur. 12 grudnia 1897 r. w Nowym Pykowie, syn Wasyla i Paraszki
Kowalenko Mitrofan, ur. 24 czerwca 1899 r. w Krzemieńczuku, syn Nila i Tatiany
Kowedyński Piotr, ur. 24 sierpnia 1900 r. w Winnicy, syn Grzegorza i Heleny
Kozenenko Archip, ur. 18 lutego 1901 r., syn Jakuba
Kozłow Aleksander, ur. 30 (lub 29) sierpnia 1894 r. w Połtawie (lub Konstantynorodsku), syn Prokopa i Marii
Krawec Arseni, ur. 1 października 1895 r. w Olgopolsku, syn Makarija i Tatiany
Kruszyna-Kotulski Szymon, ur. 18 lipca 1898 r. w Kijowie, syn Edmunda i Heleny
Leonow Włodzimierz, ur. 27 lipca 1887 r., syn Wasyla i Racisławy
Lewenson Michał, ur. 1894 r., syn Aleksandra i Niny
Łukjanczuk Włodzimierz, ur. 25 marca 1899 r. w Ostrowie, syn Grzegorza
Lunge Aleksander, ur. 6 sierpnia 1899 r. w Terespolu, syn Iwana i Jeleny
Mamiczenko Jan, ur. 20 września 1878 r., syn Christiana i Kalinki
Marceniuk Józef, ur. 11 marca 1901 r. w Gruziewiczach, syn Jana i Marii
Marisicz vel Marysicz Trofim, ur. 14 kwietnia (lub 21 lutego) 1891 r. w Skwinie, syn Bazylego i Anny
Melnik Włodzimierz, ur. 2 lipca 1893 w Zwiahelu, syn Maksima i Olgi
Mielnikow Aleksy, ur. 15 marca 1895 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Dawida i Marii.
Mikuliński Stefan, ur. 15 lipca 1900 r. w Jampolu, syn Franciszka i Heleny
Mozoluk Ilja, ur. 17 lipca 1894 r. w Swobodce, syn Jana i Wasiliny
Myrza Michał, ur. 8 listopada 1902 r. w Niestanicy, syn Teodora i Teodory
Naumiejko Oksenki (?), ur. 15 grudnia 1901 r. w Charkowie
Neseweria Andrzej, ur. 19 sierpnia 1901 r. w Marinopolu, syn Gerasima i Anny
Omieljanowicz Włodzimierz, ur. 2 maja 1868 w Czernihowie, syn Stefana i Anny
Palczyński Wasyl, ur. 21 kwietnia 1898 r. w Popowcu, syn Sylwestra i Marii
Petelin Andrzej, ur. 23 maja 1900 r. w Białej Cerkwi, syn Leona i Anastazji
Pietiuć Jakim, ur. 21 listopada 1897 r. w Lisowie, syn Rodiona i Anny
Piwnienko Teodor, ur. 8 czerwca 1887 r. w Nikopolu, syn Grzegorza i Ireny
Praszczuk-Stepanienko Eugeniusz, ur. 12 grudnia 1882 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Matwieja i Olieny
Prychodko Mykoda (Mikołaj), ur. 24 grudnia 189 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Konrada i Anny
Pychtariw Andrzej, ur. 30 października 1899 r. w Jaromierzu, syn Piotra i Anny
Pychtin Tymoteusz, ur. 22 lutego 1895 r. w Chersoniu, syn Łuki i Darii
Pychtjonow Andrzej, ur. 30 stycznia 1899 r. w Żytomierzu, syn Piotra i Anny
Radczenko Natalia, ur. 19 sierpnia 1887 r. w Kijowie, córka Wasyla i Tatiany
Radczenko Wasyl, ur. 20 lutego 1887 r. w Połtawie, syn Maksyma i Mawry
Rajchinsztejn Boruch, ur. 8 grudnia 1896 r. w Mohylewie, syn Mendla i Pessy
Rajchinsztejn Cecylia, ur. 10 marca 1897 r. w Piotrkowie, córka Mendla i Pessy
Rembałowicz Jan, ur. 28 stycznia 1897 r. w Gorodnie, syn Szymona i Zofii
Rudi Paweł, ur. 29 czerwca 1880 r. w Połtawie
Rudicz Wasyl, ur. 30 października 1896 r. w Starokonstantynowie, syn Jana i Nadziei

Rybczyński Aleksander, ur. 20 listopada 1894 r. w Białopolu, syn Mikołaja i Heleny
Saczek Borys, ur. 5 czerwca 1895 r. w Jekaterynosławiu, syn Pawła i Praskowii
Saluk Eugeniusz, ur. 17 września 1880 r.
Samojłuk Sawa, ur. 5 grudnia 1899 r. w Kudynce, syn Leontija i Kseni.
Sijko Piotr, ur. 23 września 1899 r. w Kaniowie, syn Gawriła i Pelagii
Sikaluk Roman, ur. 1 listopada 1890 r. w Starokonstantynowie, syn Semena
Skurenko Jan, ur. 14 lutego 1894 r.
Skuzenko Michał, 23 listopada 1899 r. w Czernihowie, syn Jana i Aleksandry
Solar Jakow, ur. 28 października 1892 r. w Jampolu, syn Filipa i Heleny
Soroczyński Bazyl, ur. 1 stycznia 1899 r. w Krzemieńcu, syn Jana i Anny
Sosnicki Aleksander, ur. 12 września 1899 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Polikarpa i Anny
Stadnik Aleksy, ur. 1900 r.
Stepanenko Aleksy, ur. 5 października 1897 r. w Charkowie, syn Gieogorija i Darii
Stojański Włodzimierz, ur. 23 września 1900 r. w Szystowcu, syn Grzegorza i Julii
Stupakiw Jan, ur. 3 października 1899 r. w Nowo-Iwanowce, syn Fiodora i Natalii
Suchatin Michał, ur. 8 listopada 1878 r. w Kijowie, syn Mikołaja i Jefimii
Szczerbina Nikifor, ur. 13 marca 1895 r. w Kaniowie, syn Wasyla i Lukerii
Szewczuk Jan, ur. 15 kwietnia 1893 r. w Winnicy, syn Jakowa i Marii
Szijko Piotr, brak danych
Szkodiw Władysław, ur. 25 kwietnia 1895 r.
Szkurenko Jan, ur. 14 września (14 lutego) 1891 r. w Konstantynogradsku, syn Konstantego i Aleksandry
Szkurenko Michał, ur. 1899 r. w Czernihowie, syn Jana i Aleksandry
Szubowicz Piotr, ur. 24 grudnia 1895 r. w Kijowie, syn Aleksego i Nadzieży
Szwec Andrzej, ur. 30 Listopada 1898 r. w Traszczynie, syn Aleksandra i Anny
Tarnowiecki Anastazij, ur. 14 października 1892 r. w Kosówku, syn Michała i Marii
Timoszenko Jakub, ur. 22 października 1887 r. w Zołotonosku, syn Zachariasza i Anastazji
Wacznenko Piotr, ur. 14 czerwca 1896 r.
Wasiłyszyn Nikifor, ur. 13 marca 1899 r. w Olgopolu, syn Pawła
Wasiutyński Borys, ur. 29 kwietnia 1894 r. w Odessie, syn Aleksandra i Nadziei
Waskiw Jakub, ur. 20 lipca 1901 r. w Dunajowcu, syn Filipa i Dominy lub Waškiw Jakub, ur. 20 listopada 1902 r. w Kamieńcu Podolskim
Wasylega Andrzej, ur. 30 listopada 1895 r. w Sumsku, syn Dymitra i Jewdokii
Wolik Bazyl, ur. 7 lipca 1897 r. w Wołczańsku, syn Timofieja i Matrony
Wróblewski Feliks, ur. 15 grudnia 1893 r. w Oleksyńcu, syn Petra i Cecylii
Załucki Aleksander, ur. 29 października 1896 r. w Kijowie, syn Stefana
Złotow Paweł, ur. 1 listopada 1892 r. w Taganrogu, syn Cyryła i Nadziei
Zozula Samuel, ur. 19 października 1895 r. w Winnicy, syn Antoniego i Anastazji
Żurakiwskij Mikołaj, ur. 16 lipca 1900 r. w Sarnowie, syn Mikołaja i Anny
Zwłonsko Nestor, ur. 1 marca 1900 r.

Yevhen Sinkevych

**Liberation struggles of the Ukrainian and Polish peoples in 1918–1921.
According to the documents of the Polish archives regarding the interned Petliuvians**

Abstract: The steady approach to the solution during the First World War has brought about dramatic changes in the prospect of solving the Polish and Ukrainian issues. Both peoples got a chance to take advantage of a rather favorable situation, when the oppressors were in hostile camps, and in mutual struggle they blew each other out. Correspondence, diaries, and archived documents show that staying abroad was a difficult ordeal for ex-soldiers as well as civilians who emigrated for various reasons. Comparing the conditions of Ukrainians in Czechoslovakia and Poland, researchers often note that yesterday's allies of J. Pilsudski suffered greatly morally and materially. We have reason to believe that in the numerous camps located in large areas of the revived Second Polish-Lithuanian Commonwealth, internees found themselves in different conditions. According to O. Vyshka, the conditions in Alexandrov Kuyavsky's camp were unbearable, while those in Piotrkow Trybunalski had the opportunity to meet basic spiritual needs and found temporary jobs. It should be borne in mind that Poland was under considerable pressure from Soviet Russia and later from the Soviet Union, so the presence of the former Petliurists in the 1920s and 1930s posed certain international problems for the authorities. In addition, the fate of the internees was to some extent affected by the internal political struggle between the Endeks and the Pilsudskis.

Keywords: Petlyurivtsi, Poland, army, archival documents